

Václav Jakeš

NEKONEČNO

a jiné povídky

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Václav Jakeš, 2019
Illustrations © Rosvita Mikulová, 2019
Cover Art & Layout © Josef Kroupa, 2019
Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2019

ISBN 978-80-7557-228-8 (print)

ISBN 978-80-7557-785-6 (ePub)

ISBN 978-80-7557-796-2 (Mobi)

ISBN 978-80-7557-797-9 (pdf)

Předmluva

„Pythagorejci říkali, že je prázdno a z nekonečna vstupuje do světa jednak vzduch, jako by jej svět vdechoval, jednak prázdno oddělující věci, ježto je prázdno jakýmsi dělidlím a hranicí sousedních věcí. Je především u čísel, neboť prázdno ohraničuje jejich podstatu.“ Aristoteles

Žijeme ve světě, který je z velké části (přes veškerý pokrok) našim smyslům nedostupný, o kterém se možná nikdy v úplnosti nedovíme, jak vyhlíží. Ovšem tím lépe pro spisovatele.

Václav Jakeš se do nejoblíbenější oblasti svého literárního zájmu vrací opakovaně a nelze proto pochybovat o tom, že je mu tento žánr blízký po citové i intelektuální stránce. Nerozlišuje přitom mezi tzv. velkými či malými náměty, stejně zaujat pohledem do mikroskopu či přírodovědce jako teleskopu hvězdáře.

S pochopením i vlídnou skepsí pohlíží na cestu člověka z jeskyně nevědomosti (a nedej bože zase zpátky) k novým horizontům poznání, které se ovšem natolik rozšiřují, až běžnému pozorovateli mizí. Jaká – a kde – je potom pravda? A existuje vůbec?

Ne každý má dnes čas a chuť vracet se ke studiu základů moderních věd. Naštěstí sám autor odměřuje fakta s precizností pečlivého lékárníka (tedy cum grano salis, se špetkou humoru a životní moudrosti) v zájmu nerušeného čtenářova požitku z četby.

Není to jen fundovaný exkurs do světa matematiky, fyziky, kybernetiky, astronomie a různých dalších disciplín – ale také zasvěcený pohled do lidského nitra, podaný s přesvědčivým étosem aplikovaných filozofických i psychologických poznatků. Zde všude se ovšem ve druhém plánu tiše počítá se čtenářovou reakcí, přičemž se samozřejmě nevyžaduje, aby byla a priori souhlasná. To její sílu a dopad neumenší, ba právě naopak.

Prastará je víra, že osou vesmíru je Země a mírou věcí člověk, přičemž jeho vesmír je poměrně malý a má jisté lidské měřítko, tedy i samotných nebes lze dosáhnout za příznivé shody okolností třeba prostým výstupem po žebříku. Ještě v první polovině dvacátého století píše básník a mistr hororu Howard Phillips Lovecraft, že „... žijeme na poklidném ostrůvku nevědomosti uprostřed černých moří nekonečna a neočekává se, že se budeme vydávat daleko od břehů“.

Jak odlišný pohled od dnešních smělych představ a perspektiv galaxií a metagalaxií. Pravda, zatím obýváme pouze jeden ze zastrčených dvorků kosmické megapolis.

Ale i nad ním svítí hvězdy.

Libor Hlaváček

Vločka

Seděl u okna a zasněně se díval, jak hustě sněží. Temná obloha chrlila bezpočet vloček, a přestože atmosféra pozdního lednového odpoledne byla depresivní, cosi jej na té podívané uchvacovalo. Obyčejně to chodí tak, že pochmurné počasí dovede ovlivnit náladu člověka. Jeho si však začalo podmaňovat to měkké ticho a poletování hebkého pápěří snášejícího se houpavě dolů, aby lehounce dosedlo na myriády ostatních.

Vzhlédl proti nebi a zanedlouho měl dojem letu vzhůru. Až teď seznal, co je na tom pocitu tak báječné. Vždyť tohle dělával jako malý kluk. Sedával u okna v kuchyni a nechával se unášet proti letu zmrzlých krystalků. Volný a svobodný. Často otvíral okno a na dlaň si nechal usedat lehounký sníh. Pozoroval tající vločky a nepřemýšlel o jejich skonu. Voda, ve kterou se ty jedinečné umrzlé tvary měnily, přece byla životodárnou tekutinou.

Opatrně otevřel okno a natáhl dlaň. Vločky se jí jemně dotýkaly a jemu pramálo záleželo na skutečnosti, že Jírová z protějšího domu zírá na toho starého blázna, co to vyvádí. Stěží by pochopila blaženost návratu do dětství, pohádkovou jednoduchost bytí, soulad duše s tělem,

přátelský svět fungující jen pro tyto prosté okamžiky, bez sžíravých pocitů trapnosti a viny.

Chlapci by toto chování každý toleroval. To, co prováděl nyní, chtělo velkou dávku kuráže. Přihlouplý stařec, oděný nalahko u otevřeného okna, lapající vločky sněhu. Baba Jírová jistě rozhlásí a barvitě popíše jeho senilní jednání. Určitě rozpoutá pochybnosti o jeho duševním zdraví. Však taky k tomu spektaklu přitáhla starého Jíru. Ten se ale nedíval na bláhového dědka odnaproti. Něžně hleděl vzhůru a dalo se s jistotou tvrdit, že zažívá podobné pocity jako ten pošetilec, co mu její žena dává za špatný příklad.

Po chvilce civění Jíra zmizel v pokoji, netuše, že ten odvedle se vyklonil z okna ještě o kousek dál, jako by chtěl lapit vloček co nejvíce. Jejich šimrání na dlani pojednou přerušilo cosi nepatřičného. Podíval se blíže a oněměl. Uprostřed tajících vloček stál malý anděl velký jako krystal ledu!

„Tak už mě vezmi dovnitř! Já ti neroztaju. Á, tak ty máš pochybnosti, zda jsi v tom snění nezašel příliš daleko! Pojd! Zažehnáme pochyby!“ Strnule, s prkenně nataženou rukou, ustoupil do pokoje. „Zavři! Budeš tady mít zimu,“ prohlásil anděl a udělal si pohodlí. „Užůž! Jistě! Samozřejmě!“ blábolil, jsa ohromen. Řádně zarygloval okno jednou rukou, drže tu druhou v nábožném vznosu. „Tak, už ti bude teplo,“ obrátil se účastně na anděla. „Vrtá ti hlavou, jestli se nám tyká, nebo vyká,

co?“ prohlásil ten z dlaně. „Opravdu nevím. Nemám tušení,“ zrozpačitel. „To máš jedno. Klidně mi tykej,“ usmál se anděl. „Důležitější je, proč jsem tady.“ „Ty jsi můj strážný?“ hádal. „Nebo sis pro mě přišel?“ zděsil se. „Počkej, nestraš! Ani hlídač, ani posel smrti. Pozval jsi mě sem dětsky bezelstným chováním.“ „Neudělal jsem nic zvláštního,“ strachoval se dále.

Anděl vstal a zahleděl se přímo na něj: „Jsem tady, abych s tebou prožil tu krásnou jednoduchost světa, které si už nikdo nevšímá. Tu prostou přímočarost a laskavou chvíli štěstí, v níž se o nic nesnažíš a máš jen dětsky krásnou radost z bytí. Hodil jsi za hlavu strasti-plné stáří se všemi jeho bolestmi, celou komplikovanost světa a hloupou náladu. Jako chlapci ti přece nevadila pošmournost daná počasím a krátkostí zimního dne. Nerojily se ti hlavou myšlenky na konečnost bytí. Takže když ses tak hezky odpoutal od nálady zmaru s lehkostí chlapeckého pohledu na svět, jsem tady s tebou, abych ti sdělil, že právě tohle je esencí života. Totiž, abys pochopil. Největším bohatstvím je mír v duši.“

Zavřel oči a nechal se unášet podstatou. Když je otevřel, na dlani mu zbyla jen kapka vody.

Nekonečno

Černovlasý upravený muž středního věku s nepadnoucími bujnými licousy pozoroval ruch na ulici před sebou. Pomalu usrkával kafe a nervózně žmoulal noviny v ruce. Něco rušilo jeho každodenní rituál poklidné snídane v místní kavárně. Tady začínal den ranními zprávami, horkými doušky a sladkým rohlíkem. Vnitřně srovnaný pak vždy pokračoval na univerzitu, kde přednášel aplikovanou matematiku.

Ambiciózní mladý vědec, dalo by se říci, dnes pocítoval jakousi zvláštní tíseň, kterou zažívají pouze intuitivové. Jakože se něco stane nebo něco není v pořádku. Prostě věci postrádají svůj řád. Možná je to tím, jak se zamo- tal s nekonečny a nekonečnými množinami při výkladu Cantorových výroků s ordinálními i kardinálními čísly. Posluchače kupodivu neudivovala skutečnost, že konečná množina může obsahovat nekonečné množství prvků. Copak jim nedošla skutečnost, že ekvivalentem je ko- nečný vesmír s nekonečným počtem prvků? A protože je možné prostor zakřivit, může utvořit sféru, po níž ne- dojdete nikdy na konec. Chodit můžete po povrchu, jak dlouho chcete, bez začátku a konce. Vlastně nekonečně

dlouho. Věděl, že tohle je topologie. Ale ta s nekonečny také souvisí. Pro pobavení dával k dobru skutečnost, že ke každému nekonečnu můžeme připočíst libovolné číslo, a tím nám začnou vznikat nekonečna větší a menší.

Udivený pedagog přednášel tyto podivnosti stoicky klidným studentům, kteří hloubku problému nenaehlédli. Jejich ignorantství připisoval matematickému výkladu látky, bez fyzikálních a kosmologických konotací. Rozhodl se, že příště jim vysvětlí, jak pochopit nekonečný vesmír, a to opakovaností Velkých třesků s následným rozpínáním, po němž za drahnou dobu dojde vlivem gravitace k degradaci ve Velkém křachu, a ten může být impulzem k rozpínání nového vesmíru. To v případě dostatečného množství hmoty. Je-li údělem tohoto univerza inflace nafukující nové a nové ostrovní vesmíry do moře falešného vakua, potom jsme jedni z nekonečného počtu bez konce.

To, co jej na nekonečnu tohoto všehomíra děsilo, byla skutečnost jistoty stálého opakování všech možných konfigurací stavebních prvků hmoty s následkem identických světů se stejnými lidmi, jejichž chování je totožné. Příšerná představa lidí stále opakujících stejné chyby, stejné nepravosti, stejné zlo.

A co když někteří posluchači jsou věřící? Kam zasadit Boha ve vesmíru bez počátku a bez konce? Neboť on je hybatel, tedy příčina pohybu, impulz počátku. Počátku nekonečna? Matematicky je nekonečno snadno vyjádřitelné. Fyzikálně a zkušenostně jde o strašlivou

prapodivnost, neboť filozofické interpretace nekonečna narážejí nejen na logiku, ale především na lidské vnímání světa.

Kdesi v koutku duše cítil, že matematika je svým neomezeným rozsahem vlastně božská. Je v ní stopa hybatele, jasný otisk i pozvánka. Bůh je, oproti naší zkušenosti, někde, kde by ho nikdo nečekal. Fyzika a kosmologie, neřkuli filozofie, jsou jen lopotnými příměry absolutna, neboť jejich vysvětlením nekonečna je jen stálé opakování. Opakování, nebo zaseknutí se v opakovatelnosti. Zaseknutí?

Vytřeštěně se podíval na noviny a naráz prozřel! Dvacátého prvního února, ale to bylo přeci i včera...

Labyrint

Bílá koule labyrintu stála nedaleko za městem, kde krajina přecházela v mírnou pahorkatinu. Monumentální velikost ohromila každého, kdo se vydal směrem k moři. Gigant byl obklopen celou řadou staveb s technologickými zařízeními a řídicím centrem zajišťujícím zcela ojedinělý adrenalinový zážitek pohybu v trojrozměrném prostoru s překážkami, které se neustále měnily v čase. Pohyby dopředu a dozadu, vpravo a vlevo, nahoru a dolů byly doplněny úhlopříčnými a zakřivenými. Rozměry labyrintu, ale především variabilita konfigurace, byly přímo výzvou pro zvědavce s divokým srdcem, ale také všemožnými dobrodruhy. Po nich přicházeli pedantičtí topologové, aby je vystřídali softwaroví experti na pohyb v komplikovaném nestandardním a stále se měnícím prostoru. Posléze se do koule začali hrnout i normální lidé, kteří to chtěli jen zkusit.

Principem hry Labyrint, provozované firmou Emotion Ocean, bylo vstoupit na určeném místě do koule a pak ji po průchodu labyrintem opustit. Nutno dodat, že zákazníci platili za tento prožitek slušné peníze a podepisovali ustanovení o nemožnosti žalovat firmu za újmu

na zdraví, neboť pobyt v kouli byl pouze na vlastní nebezpečí. Labyrint byl vybaven sociálními zařízeními, včetně sprch, občerstvovacími stanicemi a místy pro odpočinek. Jen je najít...

Skon tvůrce hry Labyrint přišel jako blesk z čistého nebe. Smrtný autor nesmrtelného díla, psaly noviny. Oplakán jako génius zábavy, byl za nějaký čas, jak už to bývá, zapomenut. Jeho dílo Labyrint pak pokračovalo dále ve své činnosti a přijímalo desítky uchazečů o slávu vítěze nad sofistickým soupeřem. Porazit super technologii! Vyhrával však stále Labyrint.

Zhruba po třech měsících činnosti zařízení začala na firmu přicházet první trestní oznámení rodinných příslušníků a přátel těch, co vešli do Labyrintu, ale zatím se z něj nevrátili. Z koule se zatím nikdo nedostal ven. Celou ošemetnou situaci firmy Emotion Ocean ztěžovala skutečnost, že člověk, který pekelnému stroji takříkajíc rozuměl, nebyl mezi živými. Ve vši tichosti firma uspořádala, ve spolupráci s renomovanými odborníky, záchrannou výpravu, jež však také beze stopy zmizela v „kouli bez návratu“, jak jí lidé začali říkat. Až po tomto fiasku přišla společnost s prosbou o pomoc, neboť se, podle slov mluvčího, hra úplně vymkla kontrole.

Passport hry, zejména pak algoritmus změn překážek, se nikdy nenašel. Měla je v hlavě jediná osoba, nebožtík. Při následném rozsáhlém vyšetřování federálními úřady byly všechny tyto skutečnosti stvrzeny a byli pozatýkáni

zaměstnanci firmy včetně vrátného. Státní zástupce pak na všechny uvalil žalobu za omezování osobní svobody.

Vláda ustanovila tým vědců z oborů topologie, mechaniky, psychologie a matematiky, a ten se pustil do rozkrývání tajemství monstra. Jejich snaha neustále narážela na překážky, jak vysvětlit některé skutečnosti časoprostorových změn ve sférickém prostoru, které se limitně blížily nekonečnu.

Postup a řazení překážek byly nad síly i největšího počítače. Stálé změny, uspořádání a konfigurace vytvářely tak variabilní prostředí, že překračovaly limity početních operací komputera.

„Za těchto okolností nařizuji rozebrat celé zařízení a přebírám za to úplnou odpovědnost,“ prohlásil ministr vnitra před kamerami všech světových televizí, včetně ČT24, která do programu komentujícího událost ihned povolala na slovo vzaté odborníky, učitele geometrie, hodináře a mluvčího Biskupské konference, a ti pak celé odpoledne vyplňovali prostor mezi přímými vstupy z místa tragédie.

Prvně jmenovaný osvěžil znalosti diváků týkající se stanovení povrchu, objemu a poloměru koule. Druhý blábolil cosi o ozubených mechanismech hodinových strojků uspořádaným do pomala nebo do rychla, čímž chtěl zřejmě naznačit, že to v té kouli bude setsakramentsky komplikované. No, a představitel kléru se zdviženým prstem varoval všechny, ať se nepletou do nevyzpytatelných cest božích, jinak to dopadne jako v té kuličce.

Ministr vnitra pro nedostatek finančních prostředků, rozpočet jeho resortu byl překročen už na konci února, najal místo specializované firmy firmu demoliční. Ta odstrojování pláště pomalým cizelovaným způsobem nahradila činností jako na šrotišti. Autogeny, hydraulické nůžky a bourací koule, to byly vhodné nástroje, jak se firma domnívala. Coby subdodavatele si pak pozvala střelmisty, kteří některé konstrukce prostě odpálili.

Zpustošené zbytky materiálu připomínajícího kov spolu s částmi motorů a servopohonů, táhla a páky se válely všude kolem prázdného prostoru, pořád jaksi divně ohraničeného od zbylé scenerie. Ale čím? Přirozené prostředí kolem koule se markantně lišilo od toho, co bylo jejím obsahem. Prostory byly od sebe prostě separovány.

„Tohle boží dopuštění má na svědomí kdo?“ optal se profesor Barley svého asistenta, jenž zíral na to, co dříve býval okázalý Labyrint. Překračovali změť konstrukcí, pláty materiálu a části soukolí. Snažili se pochopit, co tyto trosky dříve tvořily. Barleyho sem poslal šéf kontrarozvědky, aby jako prvořadý fyzik, ale také jako agent vnesl jasno do záhady, kam se poděly ty davy lidí, které do koule vstoupily. Ve zdemolovaném Labyrintu prostě nikdo nebyl.

„Kam se všichni z té koule poděli? Přeci se nikdo nemohl dostat ven!“ ptal se sám sebe asistent prohlížeje si vnitřek labyrintu. Všichni lidé byli zkrátka fuč.

„Radši se půjdeme podívat do řídicího střediska,“ vzal profesor asistenta pod paží. „Tady už nic neuvidíme.“

Privítal je sál ze světlého mramoru prošpikovaný obrazovkami, jimž dominoval řídicí pult s počítačem. „Zde už někdo také byl,“ rozhodil asistent rozpačité rukama, komentuje rozházené manuály a klávesnice polité kávou a bůhvíčím dalším. „Zavolejte někoho, kdo nám ten počítač spustí,“ zavelel profesor a prohlížel si návody k obsluze.

Ani po několika únavných dnech nepokročili o píď v pochopení algoritmu změn překážek. Záznam z vnitřních kamer labyrintu ukazoval lidi vstupující do systému koule a pak jejich náhlé zmizení, náraz, třeba uprostřed pohybu. Jako by se rozplynuli.

„To nikomu před námi nevadilo?“ ohlédl se profesor na vyjeveného asistenta. „Možná nedošli v záznamu až sem. Vždyť se na to, profesore, díváme už pátý den.“ „Blbost, člověče! Ti lidé mizejí na záznamech od samotného začátku! Vcházejí dovnitř, diskutují, hádají se, jak postupovat dál, a pak jsou rázem pryč!“

Na víkend profesor osaměl, neboť asistent se odebral plnit rodinné povinnosti. Po návratu našel profesora pohrouženého do vlastních poznámek. „Ten parchant zatracenej to dokázal!“ mumlal si sám pro sebe. „Co dokázal?“ zeptal se asistent nechápavě. „Víte přeci, co je termín super úkol. No, když v uzavřené soustavě, v našem případě v ohraničeném prostoru koule, za konečný čas učiníte nekonečné

množství úkonů. A jemu se to tou stálou přestavbou reálií povedlo!“

„A kde jsou ti lidé, profesore?“ „Přeci někde v nekonečném prostoru a času, vy troubo!“

Obsah

Předmluva	—	7
Vločka	—	9
Nekonečno	—	12
Labyrint	—	15
Vrah	—	21
Život	—	26
Modlitba	—	28
Příběh	—	30
Defekt	—	37
Cruithne	—	44
Teorie strun	—	48
Nekonečno II	—	51
Trojúhelník	—	52
Přátelé	—	55
Skuteční vědci	—	60
Červená královna	—	64
Informace	—	66
Život jako hologram	—	71
Horečka	—	75
Slivovice	—	79
Šidítko	—	82

Zásobování	—	87
Planeta opic	—	89
Génius	—	92
Návrat do láhve od octa	—	96
František a Markéta	—	100
Prachy	—	106
Já, počítač	—	110
Diskriminace	—	115
Chartista	—	119
Demokracie	—	140
Vernisáž	—	143
Boží limity	—	147
Bezejmenní	—	152
Usebrání	—	155
Černá a bílá	—	158

Václav Jakeš

NEKONEČNO

a jiné povídky

Ilustrace Rosvita Mikulová.

Předmluva Libor Hlaváček.

Obálku a grafickou úpravu dle návrhu Rosvity Mikulové
vytvořil Josef Kroupa.

Redakce Libor Hlaváček.

Vydalo Nakladatelství Epoque, s. r. o.,
110 00 Praha 1, Kaprova 12,

v roce 2019 jako svou 732. publikaci.

První vydání, 168 stran.

Sazbu a litografii provedlo studio Prestig.

Vytiskl Akcent tiskárna Vimperk, s. r. o.

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Knihy Nakladatelství Epoque můžete zakoupit
u svého knihkupce, nebo si je lze objednat:
písemně na adrese: Kaprova 12, 110 00 Praha 1 – Staré Město,
telefonicky na čísle: 224 810 353,
e-mailem na adrese: objednavky@epocha.cz,
na internetové stránce: www.epocha.cz